

A portrait of Steven van Eijck, a middle-aged man with grey hair and a slight smile, wearing a dark blue pinstripe suit, a light blue shirt, and a patterned tie. He is standing against a solid red background. His hands are clasped in front of him, and he is wearing a gold watch on his left wrist. A semi-transparent dark green rectangular box is overlaid on the lower half of the image, containing white text. The overall composition is a professional head-and-shoulders portrait.

Steven van Eijck,
oud-staatssecretaris en nieuw kroonlid

'Ontdek hoe je
de ander kunt
helpen'

Steven van Eijck is fiscaal econoom, publicist, oud-staatssecretaris, goed van de tongriem gesneden voorzitter van mobiliteitsorganisatie RAI en sinds kort ook kroonlid van de SER. Een gesprek over politiek, pensioenen, technologie en rekeningrijden. En over empathie.

‘Ik wil het liever over de SER hebben dan over mezelf’, steekt Steven van Eijck van wal. Het is het startsein voor een enthousiast, nauwelijks te stoppen betoog. Moeiteloos knoopt Van Eijck politieke, maatschappelijke en technologische ontwikkelingen aan elkaar en beschrijft hij verbanden, vragen en oplossingen. Dit alles op een manier die verraaft dat hij gewend is om les te geven. ‘De panelen zijn aan het schuiven in onze samenleving. Omdat het kabinet uit vier partijen bestaat en zo’n kleine meerderheid heeft, wordt de rol van de politiek kleiner. Voor een deel springt het bedrijfsleven in het gat; dat heeft steeds meer oog voor mens en milieu, ook omdat financiers en opdrachtgevers dat eisen. Ook het maatschappelijk middenveld – sociale partners, wetenschap, goededoelenorganisaties – wordt belangrijker. Het draagvlak voor beleid moet steeds meer uit de samenleving komen. Daarom probeert het kabinet akkoorden te sluiten met allerlei stakeholders, bijvoorbeeld op het gebied van zorg, preventie, mobiliteit, energie en klimaat.’

Een goede ontwikkeling?

‘Het Energieakkoord en Preventieakkoord zijn voorbeelden van een geslaagd proces, begeleid door de SER en de overheid, en met een breed gedragen einduitkomst. Bij de Zorgakkoorden onder leiding van oud-minister Schippers van VWS was ik betrokken als voorzitter van de Landelijke Huisartsen Vereniging. Alle partijen wisten elkaar toen te vinden. Dat heeft geleid tot een enorme beperking van de groei van de zorgkosten én een systeem

waarin de patiënt centraal staat en zoveel mogelijk zorg dichtbij huis krijgt. Natuurlijk is het ook een zoektocht. Zeker bij het Klimaatakkoord is de materie complex en weerbarstig. Het akkoord vereist immers ingrepen in de industrie, de landbouw en in de huizen en auto’s van “gewone” Nederlanders. Maar ik geloof in deze werkwijze. Eigenlijk is het een moderne vorm van polderen.’

Proactief

Van Eijck vindt het een ‘ongelooflijke eer’ om kroonlid te zijn. Dit is hét moment voor de SER om de oplossing →

Steven van Eijck

Steven van Eijck (1959) studeerde fiscale economie aan de Erasmus Universiteit en promoveerde aan dezelfde universiteit. Jarenlang was hij docent aan de Hogeschool voor Economische Studies in Rotterdam, de Erasmus Universiteit en de Open Universiteit. In 2002 werd Van Eijck staatssecretaris van Financiën in het kabinet-Balkenende I. Daarna adviseerde hij de regering over jeugdzorg en jeugdhulpverlening als commissaris voor jeugd- en jongerenbeleid. Van 2006 tot 2014 was Van Eijck voorzitter van de Landelijke Huisartsen Vereniging. Tegenwoordig is hij voorzitter van de Rijwiel en Automobiel Industrie (RAI). Tot eind vorig jaar maakte hij ook deel uit van de Raad voor Economische Aangelegenheden van het bisdom Rotterdam.



van een aantal grote maatschappelijke vraagstukken dichterbij te brengen, stelt hij. 'We kunnen ons hierbij ook proactief opstellen. Niet wachten tot het kabinet vraagt om een verkenning of advies, maar zelf ook onderwerpen agenderen. In de dynamiek tussen de sociale partners is bescheidenheid van kroonleden passend. Het is onze taak om inhoudelijke kennis aan te dragen als daar behoefte aan is. Maar als werkgevers en werknemers proberen om het onderling eens te worden, moet je als kroonlid op de achtergrond blijven.'

Waarom wil het niet lukken met de pensioenen?

'De voor- en nadelen van de verschillende stelsels, de rekenrente, de dekkingsgraden: het is allemaal uit-en-ter-na besproken. Maar hebben we ook volledig begrepen hoe hierover wordt gedacht in de diversiteit van de achterbannen van de sociale partners? In deze discussie zijn er twee stromingen. Aan de ene kant staan de mensen, de toezichthouders voorop, die zoveel regels willen dat het systeem simpelweg niet meer kán falen. Aan de andere kant staat de stroming die uitgaat van vertrouwen. Die stroming zegt: er zitten verstandige mensen aan het stuur bij de pensioenfondsen. De vraag is: waar geloof je in? Uiteindelijk gaat het erom dat het nieuwe pensioenstelsel niet wordt opgelegd door de politiek, maar wordt gedragen door werkgevers én werknemers.'

Dan heb je het over de inhoud.

'Dat klopt, en daar gaat het inderdaad nooit alleen om. Cruciaal in alle denkbare akkoorden is: empathie. Je verdiepen in de belangen van de ander. Snappen wat hij of zij wil, wat hem of haar beweegt, op welke manier hij of zij met de achterban omgaat. Dan ontdek je hoe je de ander kunt helpen en kom je zelf ook weer een stap verder. Ten tijde van de Zorgakkoorden hebben we de "zorginnovatiereis" bedacht. Met een man of dertig gingen we toen

een paar dagen op pad. Ver weg van de media en de telefoon. En daar, op het strand, in het bos, aan de bar, kom je tot de kern. Je bouwt een relatie op. Vertrouwen.'

Feitenvrij

Hij stoort zich aan het gebrekkige belang dat aan feiten en cijfers wordt gehecht in het publieke debat. Van Eijck gruwelt als hij in de krant leest: 'Wetenschap is ook maar een mening'. Het werk van CPB, CBS, WRR, SCP en de Raad van State moet volgens hem de basis zijn van alle besluitvorming in ons land – en niet de 'onderbuik'. 'Ook hierbij kan de SER van waarde zijn: zaken uitdiepen, de tijd nemen, afstand nemen van de hijgerigheid van politiek en media, de ratio laten zegevieren over emoties. Mét oog en oor voor wat er leeft in de samenleving uiteraard.'

Begrijpt u waar gevoelens van onzekerheid en de roep om simpele oplossingen vandaan komen?

'Absoluut. Burgers en bedrijven moeten functioneren in een veranderende, complexe wereld. Eerdere transities waren nooit zo verstrekkend als nu. Fossiele brandstoffen maken plaats voor een duurzame energievoorziening. Platformbedrijven transformeren de markt: Uber en Trivago horen bijvoorbeeld inmiddels tot de grootste ondernemingen in hun branche, zonder ook maar één taxi of hotel te bezitten. En de lineaire economie wordt circulair. Dat zijn fundamentele veranderingen.'

'En wat denk je van zelflerende algoritmes en kunstmatige intelligentie? Binnenkort rijden er miljoenen auto's rond met gezichtsherkenning. Ondertussen staan er overal camera's en accepteert iedereen zonder morren de algemene gebruiksvoorwaarden op zijn telefoon. Data zijn het nieuwe goud, maar er kunnen ook verkeerde dingen mee worden gedaan. Dus wie krijgt daarover de regie? De overheid? Het bedrijfsleven? Of beide? Grote vragen, waarop ik ook het antwoord niet

Politici die kilometerbeprijzing tegenhouden staan met hun rug naar de toekomst

weet. Maar we moeten er wel over nadenken. Misschien is het ook een taak van kroonleden om dit soort kwesties te signaleren.'

Mobiliteit

Van Eijck is een van de initiatiefnemers van de Mobiliteitsalliantie, waarin de Rijwiel en Automobiel Industrie (RAI) en bijvoorbeeld de ANWB, Transport en Logistiek Nederland, en NS zitten. Deze alliantie nam een belangrijke plek in aan de mobiliteitstafel van het Klimaatakkoord. De deelnemers kwamen unaniem tot het besluit dat er een vorm van kilometerbeprijzing moet komen in Nederland. 'Lang was dit een taboe, maar het tij begint te keren. Uit een ledenpeiling van de ANWB blijkt dat 75 procent van de leden ervoor openstaat. Ook een ruime meerderheid van de lezers van *De Telegraaf* en *De Volkskrant* vinden afrekenen per kilometer eerlijker dan het huidige systeem, waarin alle automobilisten evenveel betalen.'

Nu het kabinet nog?

'Politici die dit tegenhouden, staan met hun rug naar de toekomst. Kilometerbeprijzing heeft vier evidente voordelen. Eén: als elektrisch rijden gaat groeien, mist de schatkist straks jaarlijks 21 miljard euro aan belasting van personenauto's en motorrijwielen (BPM), en aan btw en accijnzen op benzine, gas en LPG. Daar moet een alternatieve inkomstenbron voor in de plaats komen. Twee: in een systeem van kilometerbeprijzing gaan mensen bewuster rijden. Wij hebben wetenschappelijk laten onderzoeken dat dit leidt tot 11 procent minder autogebruik. Een goede manier om de files te verminderen dus. Drie: het helpt om de CO₂-uitstoot terug te dringen. Vier: de verkeersveiligheid is erbij gebaat.'

Ziet uw eigen achterban het zitten?

'Ja, ondanks dat het tegen hun directe belang – zoveel mogelijk auto's verkopen – indruist. Dit

bewijst mijn stelling dat het bedrijfsleven steeds meer maatschappelijk bewustzijn laat zien. Talloze bedrijven willen goed doen voor de samenleving, ook als hun dat aan het einde van de rit minder winst oplevert. Dat is ook de reden dat we de New Mobility Foundation hebben kunnen oprichten, deels gefinancierd door RAI-leden. Dit fonds wil de "mobiliteitsarmoede" van kwetsbare groepen opheffen. Bijvoorbeeld met elektrische riksja's voor dementerende ouderen en projecten in wijken om een fietscultuur te creëren. Dit vergroot de kansen van mensen op het gebied van onderwijs, werk, gezondheid en ontspanning.'

Ikigai

Oké dan, tot slot mag het ook nog even over hemzelf gaan. Na jaren van overvolle werkweken probeert Van Eijck op zijn 59^{ste} bewust wat meer gaten in zijn agenda te laten vallen. 'Als je geen ruimte hebt om adem te halen, stopt alle creativiteit.' Wat hij dan doet? 'Wandelen, reizen en tijd doorbrengen met mijn vrouw en drie geweldige dochters. En muziek maken, een oude hobby van me. Als kind moest ik op vioolles. Later heb ik met een elektrische viool in een bandje gespeeld, leren drummen en op een elektrisch gitaar leren spelen. Daar had ik altijd veel plezier in, maar helaas is de muziek in de loop van mijn leven op de achtergrond geraakt. Dat wil ik weer oppakken. In de kelder van mijn huis heb ik een muziekstudiotje laten bouwen, dus er zijn geen excuses meer, haha.'

'Een passie is een kwestie van enig talent, zeker, maar ook van training. Als je écht goed in iets wilt worden, moet je 10.000 uur oefenen. Japanners leven volgens het *Ikigai*-principe. De gedachte is dat een helder en duidelijk *ikigai* – een grote passie – zorgt voor tevredenheid, geluk en betekenis in het leven. Daar ben ik het helemaal mee eens. Voor ieder mens is het belangrijk om geregeld iets te kunnen doen waarbij de tijd even stilvalt.' ■